

Riktlinjer för bistånd inom barn- och ungdomsenheten IFO

2013-05-20 Marie Lundqvist SÄN 2013/133-012 Antagen av social- och äldrenämnden 2013-06-11



Innehållsförteckning

ł	Särskilda förutsättningar	5
1.1	BBIC	5
2	Jourhem	6
2.1	Målgrupp	6
2.2	Förutsättningar för bistånd	6
2.3	Omfattning	6
2.4	Uppföljning	6
2.5	Delegation	6
3	Kontaktperson/kvalificerad kontaktperson	6
3.1	Målgrupp	6
3.2	Förutsättningar för bistånd	6
3.3	Omfattning	7
3.4	Uppföljning	7
3.5	Delegation	7
4	Kontaktfamilj	7
4 . l	Målgrupp	7
4.2	Förutsättningar för bistånd	7
4.3	Omfattning	8
4.4	Uppföljning	8
4.5	Delegation	8
5	Familjebehandling enligt kundval	В
5.1	Målgrupp	8
5.2	Förutsättningar för bistånd	8
5.3	Omfattning	9
5.4	Uppföljning	9
5.5	Delegation	9
6	Familjestöd och familjebehandling utöver kundvalet	9
6.1	Definition	9
6.2	Målgrupp	9
6.3	Förutsättningar för bistånd10	0
6.4	Omfattning10	0
6.5	Uppföljning10	0

6.6	Delegation	10
7	Familjepedagoginsats	10
7.1	Målgrupp	10
7.2	Förutsättningar för bistånd	10
7.3	Omfattning	11
7.4	Uppföljning	11
7.5	Delegation	11
8	Boman/träningslägenhet	11
8.1	Målgrupp	11
8.1.1	Förutsättningar för bistånd	11
8.2	Omfattning	12
8.3	Uppföljning	12
8.4	Delegation	12
9	Stödboende	12
9.1	Målgrupp	12
9.2	Förutsättningar för bistånd	12
9.3	Omfattning	12
9.4	Uppföljning	12
9.5	Delegation	12
10	Strukturerad öppenvård/ Dagverksamhet/Heldagsskola	13
10.1	Målgrupp	
10.2	Förutsättningar för bistånd	
10.3	Omfattning	
10.4	Uppföljning	
10.5	Delegation	
	Familjehemsplacering	14
11.1	Målgrupp	14
11.2	Förutsättningar för bistånd	
11.3	Omfattning	14
11.4	Uppföljning	14
11.5	Delegation	15
12	HVB -placering	15
12.1	Målgrupp	15

12.2	Förutsättningar för bistånd	15
12.3	Omfattning	15
12.4	Uppföljning	15
12.5	Delegation	16

I Särskilda förutsättningar

I.I BBIC

All dokumentation, handläggning och verkställighet ska baseras på triangeln och grundprinciperna samt på BBIC-formulären enligt Socialstyrelsens specifika krav.

Av dokumentationen ska det framgå hur man inhämtat information från barnet/den unge (observationer, samtal etc.) och vad som är barnets/den unges uppfattning. Om barnet/den unge inte kommit till tals eller på annat sätt inte bidragit med information ska skäl till detta också dokumenteras.

BBIC:s Vårdplan skall finnas med i alla insatser som rör placering inom dygnsvården.

BBIC:s Genomförandeplan ska finnas i alla insatser. Pågående insatser ska följas upp kontinuerligt enligt riktlinjer och gällande lagstiftning.

BBIC:s Placeringsinformation ska användas i alla placeringsärenden. Socialtjänst/vårdnadshavare lämnar den information till vårdgivare som behövs för att de skall kunna genomföra uppdraget.

När riktlinjerna frångås

När den individuella bedömningen kräver att riktlinjerna behöver frångås skall beslut fattas enligt delegationsordning (oftast av gruppchef).

2 Jourhem

2.1 Målgrupp

Barn och ungdomar 0-18 år bosatta i Nacka

2.2 Förutsättningar för bistånd

Placering av barn och ungdomar som är i behov av skydd och/eller stöd under en utredningstid i syfte att få svar på utredningsfrågor.

Under en jourhemsplacering ska alltid ett nätverksarbete göras med att finna stöd för barnet/ungdomen inom det egna nätverket (vilket skall framgå av utredning och journalanteckningar). Tillsammans med biståndsbeslutet upprättas en genomförandeplan enligt BBIC under ett målformuleringsmöte, där det tydligt ska framgå målet/syftet med insatsen.

2.3 Omfattning

Under utredningstid, max 4 månader. Vid behov av förlängning kan beslutet förlängas ytterligare 2 månader av gruppchef. Vid ytterligare förlängning fattas beslut av det sociala utskottet (SU).

2.4 Uppföljning

En placering i jourhem skall regelbundet följas upp med täta besök och samtal med barnet/ungdomen, föräldrarna och det övriga nätverket. Beslutet övervägs/omprövas var 6:e månad.

2.5 Delegation

Beslut fattas av gruppchef.

3 Kontaktperson/kvalificerad kontaktperson

Uppdraget som kvalificerad kontaktperson är mer avancerat och av mer behandlande karaktär eller har andra speciella omständigheter i jämförelse med vanligt kontaktmannaskap.

3.1 Målgrupp

Barn och ungdomar upp till 18 år bosatta i Nacka.

3.2 Förutsättningar för bistånd

Kontaktperson skall endast beviljas om det föreligger *behov utifrån* barnet/ungdomen att få stöd av en person på fritiden. Ungdomar över 15 år

och som därmed är egen part, skall själv och tillsammans med vårdnadshavare ansöka om biståndet.

Ett beslut om bistånd ska alltid ha föregåtts av ett nätverksarbete med att finna stöd för ungdomen inom det egna nätverket (vilket skall framgå av utredning och journalanteckningar). Tillsammans med biståndsbeslutet upprättas en genomförandeplan enligt BBIC under ett målformuleringsmöte, där det tydligt ska framgå målet/syftet med insatsen.

I första hand skall det utredas om behovet kan tillgodoses på frivillig väg genom t.ex. nätverket, frivilligorganisationer eller andra verksamheter riktade mot ungdomar.

Vid behov av kvalificerad kontaktperson gäller följande: Uppdragen är mer avancerade och av mer behandlande karaktär eller har andra speciella omständigheter i jämförelse med vanligt kontaktmannaskap. Det kan handla om social isolering, tunt nätverk, bristande vuxna förebilder, icke fungerande skolgång/sysselsättning/fritid, socialt nedbrytande beteende som t ex missbruk, kriminalitet eller att ungdomen utsätter sig för risker, har psykisk/neuropsykiatrisk problematik.

3.3 Omfattning

Bistånd kan beviljas upp till 5 timmar/vecka.

3.4 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske minst var 6:e månad. Underlaget för uppföljningen skall vara den uppgjorda genomförandeplanen. Är syftet med insatsen uppnådd skall biståndet avslutas.

3.5 Delegation

Beslut av kontaktperson i enlighet med riktlinjerna och ersättning enligt Kommunförbundets rekommendationer fattas av socialsekreterare. Bistånd i form av kvalificerad kontaktperson samt utöver riktlinjerna och ersättning utöver Kommunförbundets rekommendationer fattas samt eventuell förlängning av gruppchef.

4 Kontaktfamilj

4.1 Målgrupp

Barn i åldersgruppen 3 -12 år bosatta i Nacka.

4.2 Förutsättningar för bistånd

Kontaktfamilj skall endast beviljas om det föreligger *behov utifrån barnet* att få vistas i en annan familj. Ett beslut om bistånd ska alltid ha föregåtts av ett nät-

verksmöte och arbete med att försöka få till stånd ett umgänge med den andre biologiske föräldern eller övrigt nätverk (vilket skall framgå av utredning och journalanteckningar).

Tillsammans med biståndsbeslutet upprättas en genomförandeplan enligt BBIC under ett målformuleringsmöte, där det tydligt ska framgå mål/syftet med insatsen.

Biståndet ska kombineras med andra insatser i familjen (om det inte uppenbarligen är obehövligt) för att skapa förändringar och som gör insatsen överflödig på sikt. I de fall inga andra insatser kopplas på skall detta motiveras och dokumenteras i journalen.

4.3 Omfattning

Bistånd beviljas högst var tredje helg. År omfattningen större skall detta skriftligen noga motiveras och dokumenteras i utredningen. Biståndet beviljas för 6 månader åt gången och fortgår så länge barnet bedöms vara i behov av det. Finns behov om förlängning (utifrån barnets behov) skall detta tydligt framgå av genomförandeplanen och beslutas av gruppchef. Behov av insats oftare än var tredje helg beslutas av gruppchef.

4.4 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske minst var 6: e månad. Underlaget för uppföljningen skall vara den uppgjorda genomförandeplanen. Är syftet med insatsen uppnådd skall biståndet avslutas.

När det finns önskemål om utökning av tiden/omfattningen skall detta ses som en ny ansökan och ny utredning och nytt beslut skall fattas.

4.5 Delegation

Beslut i enlighet med riktlinjerna och ersättning enligt Kommunförbundets rekommendationer fattas av socialsekreterare. Bistånd utöver riktlinjerna och ersättning utöver Kommunförbundets rekommendationer samt eventuell förlängning fattas av gruppchef.

5 Familjebehandling enligt kundval

5.1 Målgrupp

Barn och ungdom 0 – 18 år och deras föräldrar bosatta i Nacka.

5.2 Förutsättningar för bistånd

Bistånd till familjebehandling kan beviljas då det föreligger svåra problem inom familjen, som innebär att *barnets mående* påverkas i väsentlig omfattning. Det skall vara klarlagt att det inom det egna eller professionella nätverket inte finns

resurser som kan ge familjen tillräckligt med stöd, som innebär att barnets sammantagna situation förbättras.

Tillsammans med biståndsbeslutet upprättas en genomförandeplan enligt BBIC under ett målformuleringsmöte, där det tydligt ska framgå målet/syftet med insatsen.

5.3 Omfattning

Omfattning på biståndet får inte uppgå till mer än 5 tim/vecka eller avse längre tid än 6 månader. Av avtalet med anordnaren skall framgå om insatsen avser en eller flera behandlare. Vid ev två eller fler behandlare skall behovet motiveras.

I avtalet med anordnaren skall det noga anges beslutade antal timmar samt timkostnad. I timkostnaden skall det ingå tidsåtgång för dokumentation och resor. På fakturan skall uppdragstagaren ange tidpunkt och omfattning, då uppdraget utförts.

Insatsen kan uppgå till 6 månader. Har inte behandlingen haft avsedd effekt finns i undantagsfall möjlighet till förlängning vilket tydligt skall analyseras och motiveras i journalen. Beslut tas av gruppchef.

5.4 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske minst var 3: e månad, tätare vid behov. Underlaget för uppföljningen skall vara den uppgjorda genomförandeplanen. Inför uppföljningsmötet skall en skriftlig uppföljning från uppdragsgivaren som beskriver måluppfyllelse ha inkommit till socialtjänsten. Är syftet med insatsen uppnådd skall biståndet avslutas.

5.5 Delegation

Beslut om bistånd till Familjebehandling och eventuell förlängning fattas av gruppchef.

6 Familjestöd och familjebehandling utöver kundvalet

6.1 Definition

Familjebehandling som omfattar mer än fem timmar/veckan och/eller beräknas pågå mer än sex månader ingår inte i kundvalet. *Med familjestöd avses därmed intensivt familjebehandlingsarbete som omfattar mer än fem timmar eller beräknas pågå längre än 6 månader och/eller stöd under utredning.*

6.2 Målgrupp

Barn och ungdom 0 – 18 år och deras föräldrar bosatta i Nacka.

6.3 Förutsättningar för bistånd

Bistånd till familjestöd kan beviljas då det föreligger *mycket svåra problem* inom familjen, som innebär att *barnets mående påverkas i väsentlig omfattning*. Det skall vara klarlagt att det inom det egna eller professionella nätverket inte finns resurser som kan ge familjen tillräckligt med stöd, som innebär att barnets sammantagna situation förbättras.

Tillsammans med biståndsbeslutet upprättas en genomförandeplan enligt BBIC under ett målformuleringsmöte, där det tydligt ska framgå målet/syftet med insatsen.

6.4 Omfattning

I avtalet med anordnaren skall det noga anges beslutade antal timmar samt timkostnad. I timkostnaden skall det ingå tidsåtgång för dokumentation och resor. På fakturan skall uppdragstagaren ange tidpunkt och omfattning, då uppdraget utförts.

Av beslutet skall framgå om insatsen avser en eller flera behandlare. Vid ev två eller fler behandlare skall behovet motiveras.

6.5 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske minst var 3: e månad, tätare vid behov. Underlaget för uppföljningen skall vara den uppgjorda genomförandeplanen. Inför uppföljningsmötet skall en skriftlig uppföljning från uppdragsgivaren som beskriver måluppfyllelse ha inkommit till socialtjänsten. Beslutet omprövas var 6:e månad. Är syftet med insatsen uppnådd skall biståndet avslutas.

6.6 Delegation

Beslut om bistånd till familjestöd och familjebehandling utöver kundvalet, eventuell förlängning fattas av gruppchef.

7 Familjepedagoginsats

7.1 Målgrupp

Barn och ungdom 0 – 18 år och deras föräldrar, bosatta i Nacka.

7.2 Förutsättningar för bistånd

Bistånd till familjepedagog kan beviljas då det föreligger behov av *konkret förändringsarbete* i familjen för att barnets dagliga rutiner och behov skall tillgodoses i tillräcklig omfattning.

Tillsammans med biståndsbeslutet upprättas en genomförandeplan enligt BBIC under ett målformuleringsmöte där det tydligt ska framgå målet/syftet med insatsen.

7.3 Omfattning

Beslut fatts inledningsvis om 3 månader. Under den tiden kartläggs familjens behov och antalet timmar fastställs. Ett nytt beslut fattas inom 3 månader där antalet timmar framgår.

Omfattning på biståndet ska som regel inte uppgå till mer än 5 tim/vecka. I avtalet med anordnaren skall det tydligt framgå timkostnad samt tidsåtgång för dokumentation och resor. På fakturan skall uppdragstagaren ange tidpunkt och omfattning, då uppdraget utförts.

Insatsen kan uppgå till 6 månader.

7.4 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske minst var 3: e månad, tätare vid behov. Underlaget för uppföljningen skall vara den uppgjorda genomförandeplanen. Inför uppföljningsmötet skall en skriftlig uppföljning från uppdragsgivaren som beskriver måluppfyllelse ha inkommit till socialtjänsten. Är syftet med insatsen uppnådd skall biståndet avslutas.

7.5 Delegation

Beslut om bistånd till Familjepedagog fattas av gruppchef.

8 Boman/träningslägenhet

8.1 Målgrupp

Ungdomar 16 - 18 år bosatta i Nacka.

8.1.1 Förutsättningar för bistånd

Förutsättningen för att en ungdom skall få bistånd i form av boende i Bomanlägenhet är att det finns *svåra relationsproblem* inom familjen som medför att den unge inte kan bo kvar i det egna hemmet. Bistånd till Boman kan även beviljas om en ungdom behöver ett stödboende efter en placering på behandlingshem eller i familjehem, som del i utslussning till eget boende. Det får inte hos den unge pågå ett aktivt missbruk eller kriminalitet.

Föräldrars försörjningsskyldighet skall alltid utredas. Parallellt med boende i Boman skall ett familjearbete bedrivas mellan den unge och dess föräldrar.

Tillsammans med biståndsbeslutet skall en vårdplan och en genomförandeplan enligt BBIC upprättas under ett målformuleringsmöte, där det tydligt ska framgå mål/syfte med insatsen och vad som ska ha uppnås för att insatsen skall upphöra.

8.2 Omfattning

Beslut om boende i Boman/träningslägenhet kan uppgå till 12 månader, därefter görs en ny bedömning av vårdbehovet. Biståndet kan förlängas ytterligare 6 månader.

8.3 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske var 3:e månad. Underlag för uppföljningen ska vara den uppgjorda genomförandeplanen. Inför uppföljningen ska en skriftlig redogörelse om vården och måluppfyllelsen ha inkommit till Socialtjänsten.

8.4 Delegation

Beslut om boende i Boman/träningslägenhet fattas av gruppchef.

9 Stödboende

9.1 Målgrupp

Ungdomar 16 - 18 år bosatta i Nacka.

9.2 Förutsättningar för bistånd

Förutsättningen för att en ungdom skall få bistånd i form av stödboende är att det finns sådana stora sociala svårigheter och/eller svåra relationsproblem som medför att den unge inte kan bo i det egna hemmet. Bistånd till stödboende kan även beviljas om en ungdom behöver ett stödboende efter en placering på behandlingshem eller i familjehem, som del i utslussning till eget boende. Det får inte hos den unge pågå ett aktivt missbruk eller kriminalitet.

Föräldrars försörjningsskyldighet skall alltid utredas. Parallellt med boende i stödboende skall ett familjearbete bedrivas mellan den unge och dess föräldrar.

Tillsammans med biståndsbeslutet skall en vårdplan och en genomförandeplan enligt BBIC upprättas under ett målformuleringsmöte, där det tydligt ska framgå mål/syfte med insatsen och vad som ska ha uppnås för att insatsen skall upphöra.

9.3 Omfattning

Beslut om boende i stödboende kan uppgå till 12 månader, därefter görs en ny bedömning av vårdbehovet. Biståndet kan förlängas ytterligare 6 månader.

9.4 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske var 3:e månad. Underlag för uppföljningen ska vara den uppgjorda genomförandeplanen. Inför uppföljningen ska en skriftlig redogörelse om vården och måluppfyllelsen ha inkommit till Socialtjänsten.

9.5 Delegation

Beslut om stödboende och eventuell förlängning fattas av gruppchef.

I 0 Strukturerad öppenvård/Dagverksamhet/Heldagsskola

10.1 Målgrupp

Barn och ungdomar 7 - 18 år bosatta i Nacka.

10.2 Förutsättningar för bistånd

Förutsättningen för att ett barn/ungdom skall få bistånd i form av dagverksamhet är att barnet/ungdomen är i behov av *ett sammanhållet dagligt stöd* gällande skola, fritid och känslomässig utveckling. Gäller i första hand barn och ungdomar där placering i dygnsvård övervägs.

Ansvaret för att elever i åldersgruppen 7-16 år erbjuds en skolgång anpassad till deras förutsättningar åligger Förskole- och grundskolenämnden. En förutsättning för att Socialtjänsten skall vara delaktig i ett beslut om skolgång i mindre skoladagverksamhet, är att eleven har *omfattande svårigheter av social karaktär* i kombination med omsorgsbrister i hemmet, samt att stöd/behandlingsinsatser utöver skolgången behövs. Dessa stöd/behandlingsinsatser ska ges i form av familjebehandling, kontaktperson eller annat stöd, parallellt med en individuellt anpassad undervisning. Det är barnets skola som har ansvaret för att anordna en skolgång anpassad till eleven. Behövs andra pedagogiska insatser som ordinarie skola inte kan ordna, skall skolan kontakta kommunens resurssamordnare. Vid en samverkan kring insatser för en elev, är det aldrig socialtjänstens ansvar att anordna eller finansiera skolgång, utan endast stöd/behandlingsinsatser. Socialtjänsten ska alltid göra en självständig bedömning om stöd/behandlingsinsatser kan ges i elevens vanliga miljö eller om de endast kan tillgodoses genom en extern placering. Vid en planering om huruvida en elev skall placeras i extern skolgång (dag eller dygnet-runt) ska alltid kommunens resurssamordnare vara delaktig som en part.

Endast familjen (ej skolan) kan göra en ansökan om mindre undervisningsgrupp/heldagsskola.

Tillsammans med biståndsbeslutet skall en genomförandeplan enligt BBIC upprättas under ett målformuleringsmöte, där det tydligt ska framgå mål/syfte med insatsen och vad som ska ha uppnås för att insatsen skall upphöra.

10.3 Omfattning

Beslut om dagverksamhet behovsprövas utifrån barnets/ungdomens särskilda behov. Beslut om boende i stödboende kan uppgå till 12 månader, därefter görs en ny bedömning av vårdbehovet. Biståndet kan förlängas ytterligare 6 månader.

10.4 Uppföljning

Uppföljning av insatsen skall ske minst varannan månad. Underlag för uppföljningen ska vara den uppgjorda genomförandeplanen. Inför uppföljningen ska en skriftlig redogörelse om vården och måluppfyllelsen ha inkommit till Socialtjänsten. Beslutet omprövas var 6:e månad.

10.5 Delegation

Beslut om dagverksamhet fattas av gruppchef.

II Familjehemsplacering

II.I Målgrupp

Barn och ungdom 0 – 18 år bosatta i Nacka.

11.2 Förutsättningar för bistånd

Förutsättningar för att ett barn eller ungdom skall placeras i familjehem är att den unge inte kan få sina behov tillgodosedda och/eller att det inte är skyddat och att inga öppenvårdsalternativ bedöms möjliga.

En familjehemsplacering skall *alltid ha föregåtts av ett nätverksarbete* där man har arbetat med frågeställningar såsom vilket stöd det finns i nätverket, om det finns någon i nätverket som den unge ev. kan placeras i samt hur umgänget skall se ut vid en placering (vilket skall framgå av utredning och journalanteckningar). *Ett nätverksmöte* med anhöriga, släktingar och andra bör alltid ha föregåtts en familjehemsplacering.

I de fall man väljer att *inte* placera i nätverket (s.k. släktingplacering) skall detta noga motiveras och dokumenteras i en journalanteckning.

Tillsammans med biståndsbeslutet upprättas en vårdplan och genomförandeplan enligt BBIC där det tydligt ska framgå mål/syftet med insatsen och vad som ska ha uppnåtts för att placeringen skall upphöra.

11.3 Omfattning

Övervägande/omprövning av beslutet ska ske var 6 månad.

Då den unge fyllt 18 år upphör det tidigare beslutet. Nytt beslut ska då fattas och bygga på den unges egen ansökan.

11.4 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske minst var 3: e månad, tätare vid behov. Underlaget för uppföljningen skall vara den uppgjorda vårdplanen. Var 6: e månad ska en rapport för omprövning/övervägande tas upp på sociala utskottet.

11.5 Delegation

Beslut om bistånd i form av placering i familjehem och att godkänna familjehemmet fattas av Socialnämndens sociala utskott. Vid tillfälliga och akuta placeringar (jourhemsplacering) kan gruppchef fatta beslut enligt gällande delegationsordning.

Beslut om ersättning enlig Kommunförbundets rekommendationer fattas av socialsekreterare. Beslut om ersättning utöver rekommendationerna fattas av gruppchef.

12 HVB -placering

12.1 Målgrupp

Barn och ungdom 0 – 18 år bosatta i Nacka.

12.2 Förutsättningar för bistånd

Förutsättningen för att ett barn eller ungdom skall placeras på institution är dels att inga öppenvårdsmöjligheter eller boende i familjehem bedöms som möjligt.

Institutionsplacering av mindre barn i samband med missbruksbehandling för förälder ska inte beviljas, utan i sådana ärenden ska barnet erbjudas familjehemsplacering under tiden den vuxne genomgår sin behandling.

Barn i åldersgruppen 7-13 år ska inte ensamplaceras på institution utan i dessa ärenden skall vårdbehovet i första hand täckas upp genom familjehemsplaceringar och behandling i öppenvård. Detta är speciellt viktigt då det råder stor osäkerhet om den unge kommer att kunna återgå till hemmet pga. brister i hemmiljön.

Tillsammans med biståndsbeslutet upprättas en vårdplan och genomförandeplan enligt BBIC där det tydligt ska framgå mål/syftet med insatsen och vad som ska ha uppnås för att insatsen skall upphöra.

12.3 Omfattning

Placering på institution ska vara så kortvarig som möjlig. Beslut om insats i form av HVB-placering ska som längst gälla för 6 månader, därefter omprövning.

12.4 Uppföljning

Uppföljning av insatsen ska ske minst en gång i månaden, tätare vid behov. Underlaget för uppföljningen skall vara den uppgjorda genomförandeplanen. Var 6: e månad ska en rapport för omprövning/övervägande tas upp på socialutskottet. Inför uppföljningen ska en skriftlig redogörelse om vården och

måluppfyllelsen ha inkommit till Socialtjänsten. Uppföljningsmötena ska äga rum omväxlande på institutionen och hos Socialtjänsten.

12.5 Delegation

Beslut om bistånd till HVB-placering och eventuell förlängning fattas av grupp-chef.

Öppenhet och mångfald

Vi har förtroende och respekt för människors kunskap och egna förmåga - samt för deras vilja att ta ansvar

